

Увод

Ситуација у којој се недавно нашла читава Европа па и Србија, када је прекинута испорука руског гаса преко Украјине, указује на значај снабдевања националних економија енергетским ресурсима и управљања расположивим домаћим потенцијалима, као и увозним ресурсима. Уједно се указује на неопходност да се у снабдевању одређеним врстама сировина морају обезбедити алтернативни извори и одређени минимум залиха стратешки важних сировина. Земља не би требало да зависи искључиво од једног снабдевача енергентима који су значајни за снабдевање домаће привреде и задовољавање потреба становништва.

1. Гасни потенцијали Србије

Србија, иако мала земља, има своју производњу нафте и гаса. Што се гаса тиче почев од 2000-те године производња расте од 280·10⁶ m³ преко 360·10⁶ m³ у 2003.години до око 450·10⁶ m³

у 2008-ој години. Без обзира на пораст наше производње гаса, то ни издалека није довољно за наше потребе. Иако је то недовољна производња, она значајно утиче на економску стабилност и зависност земље, без обзира на то коликим делом учествује у задовољењу потрошње.

Гас се на подручју наше земље систематски и организовано истражује већ 50 година. Истраживани су сви простори који су имали одређене гасно – геолошке предуслове, али различитим интензитетом и обимом радова, примереном перспективности тих терена.

Пише: Ружица Мрдаковић-Цветковић и Драган Михајловић
понедељак, 26 јануар 2009 20:36

Досадашња истраживања у нашој земљи су била успешна што је резултирало откривањем 91-ог нафтног и гасног поља са преко 250 лежишта. Већина њих је приведена производњи, тако да се производња нафте остварује већ 42, а гаса 46 година.

Око 99% садашње производње нафте и укупна производња гаса остварује се из нафтних и гасних поља Војводине, а око 1% нафте у Стигу.

Треба имати у виду да је већина активних лежишта гаса откривено пре више од 25 година и да се налазе у поодмаклој фази експлоатације, са приближавањем коначном искоришћењу. То значи да су перманентни ремонтни радови и остале технолошке интервенције, као и нова истраживања, предуслов за остваривање текуће производње.

Поред наведеног, код експлоатације гаса постоји и природни пад производње. У Војводини код гасних лежишта у пуној производњи износи око 10% годишње.

И поред чињенице да су извесне појаве гаса регистроване и у неким деловима централне Србије, значајних резултата, који би ускоро знатније изменили постојећу ситуацију, нема.

Извесно је да се до даљег, из домаћих извора, може углавном значајније рачунати само на гас из Војводине и мањим делом из Стига.

Нова открића гаса ће свакако бити, скромнија по димензијама и резервама, уз сазнање да ће будућа истраживања бити методолошки и техничко – технолошки много комплекснија.

Интензивирањем истраживања на постојећим и новим просторима, уз откривање нових гасних поља и постизање максимално могуће производње на старим и новооткривеним пољима у Србији, реално је очекивати, у дужем периоду 0,8 – 1 милијарде m³ гаса.

2. Производња и потрошња енергената и гаса у европским земљама

Што се Европе тиче, Европска Унија производи око 60 одсто енергије коју потроши, дакле преосталих 40 одсто мора да увезе. Тај однос ће бити све негативнији у будућности, с обзиром на то да земље Европске Уније немају нафту.

Гаса у земљама Европске Уније има али недовољно, хидроенергетски систем је максимално искоришћен. Алтернативни системи за производњу енергије још увек су недовољно развијени, а у водећим западним земљама је и даље јак лоби против нуклеарних централа.

Истовремено потрошња гаса се у последњих 15 година удвостручила у ЕУ, са тенденцијом даљег раста од садашњих 450 милијарди кубних метара на 650 до 2030. године. Једна четвртина увезеног гаса у ЕУ стиже из Русије. Више од 80 одсто тог гаса долази кроз гасоводе који пролазе кроз Украјину. Енергетски системи Немачке, Француске, Италије у доброј мери зависе од руског гаса док је за Аустрију, Словачку, Грчку, Финску, Пољску, Литванију од фундаменталног значаја.

Европска Унија троши годишње нешто више од 450 милијарди кубних метара природног гаса. Од те количине 61 одсто се обезбеђује из природних ресурса земаља чланица и Норвешке, а 24 одсто природног гаса се увози из Русије, 11 одсто из Алжира, а четири одсто из других земаља.

Табела 1. Највећи увозници руског гаса (у милијардама кубних метара)

Земља	Потрошња гаса	Укупан увоз гаса	Увоз из Русије
Немачка	100,2	91,76	37,74 (41,1%)
Италија	79,7	61,40	21,00 (34,2%)
Француска	44,7	37,05	11,50 (31%)

3. Увоз енергената и гаса у Србију

И Србија је увозно зависна од Русије када је снабдевање гасом у питању. У 2008. године на пример на листи увозних производа природни гас заузима важно место. У укупном увозу Републике Србије енергенти чине око 20%. Увоз гаса је међу првих пет одсека са највећим учешћем у увозу Србије. На првом месту на овој листи сектора је увоз нафте и гаса, затим следи увоз друмских возила, па увоз гвожђа и челика, увоз индустријских машина за општу употребу и на петом месту је увоз природног гаса. На ових пет сектора отпада око 35% укупног српског увоза. Србија је на пример у периоду јануар-јули 2008. године увезла природног гаса у вредности од око 700 милиона долара.

Руска Федерација је најзначајнији спољнотрговински партнер Србије и уједно и најзначајнији снабдевач Србије природним гасом. Напред смо навели да су домаћи потенцијали овим ресурсом у Србији оскудни, а у земљи нису изграђени капацитети за складиштење гаса. У размени Србије и Русије присутан је проблем дефицита Србије који је углавном последица великог увоза нафте и нафтних деривата, гаса и других енергената из Русије.

4. Банатски двор

Подземно складиште гаса „Банатски двор“ требало је да обезбеди залихе око 300 кубика гаса за потребе потрошача у Србији који се греју путем гасовода (активни обим складишта). Капацитет протока требало би да износи најмање 1,6 милиона кубних метара дневно.

На основу Споразума о сарадњи у области нафтне и гасне привреде између Србије и Русије, две земље су се договориле да у циљу унапређења сарадње у овој области предузму мере у вези пројектовања, изградње и коришћења објеката значајних за снабдевање Србије гасом, и то:

- изградња на територији Србије деонице гасоводног система у оквиру магистралног гасоводног система за транзит и испоруку природног гаса из Русије, кроз Црно море и територије трећих земаља у друге земље Европе и

- изградња подземног складишта гаса на месту исцрпљеног гасног поља „Банатски Двор“, које се налази 60 километара североисточно од Новог Сада.

Начелно је овим споразумом договорена изградња ових енергетских капацитета, али су многа питања остала недоречена, па тако учесници договарају маршруту гасовода, географске тачке његовог уласка на територију Србије и изласка са ње, као и пројектну пропусну моћ. Затим коришћење гасоводног система када буде изграђен и могућност повећања испорука гаса из Русије у Србију уз коришћење гасоводног система. Сва ова питања конкретизују се одговарајућим уговорима. Зато је у јавности пуно противречних изјава политичара и непознаница шта је заправо тачно договорено и какве ће користи од тога Србија имати.

Закључак

У ситуацији када је обустављена испорука руског гаса због проблема транзита кроз Украјину и Србија је била погођена. Поставља се питање да ли смо требали тако да неспремно дочекамо зиму, без изграђених капацитета за складиштење гаса из којих би се обезбедиле неопходне резерве за снабдевање потрошача. Намеће се још један закључак када економиста аналитички размишља. Да ли ова ситуација има везе са чињеницом да је услед светске финансијска кризе дошло до наглог пада цена сировина и енергената на светском тржишту, наводно због тога што многе компаније на западу обустављају производњу услед очекиваног смањења тражње за њиховим финалним производима. Зато нагло опада увоз неких сировина и енергената у развијене земље. Као последица смањене тражње пада њихова цена на светском тржишту. То је сценарио којим развијене земље у старту преваљују терет финансијске кризе на извознике сировина. Па зашто онда извозници не би предузели мере да заштите своју привреду. Да ли је можда ово нека врста одговора Руске Федерације на пад цена робе коју извози и да ли се овом привредном гиганту исплати да извози своју робу по овако ниским ценама. Обзиром да је пад цена нафте, нафтних деривата и сировина које Русија извози, озбиљна претња платном билансу Руске Федерације сигурно је да њима одговара да се смањи испорука природног гаса у Европу.

Енергетски ресурси и увозна зависност Србије – случај гас

Пише: Ружица Мрдаковић-Цветковић и Драган Михајловић
понедељак, 26 јануар 2009 20:36
